

ก้าวสู่ทศวรรษที่ 4

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

....ช่วยคิด....

นพ. สุภกร บัวสาย

กรกฎาคม 2565

สวรส. ยุคบุกเบิก

1. “องค์การของรัฐที่ไม่ใช่ราชการ” ตีความ
คลำเป้า ตั้งเนื้อตั้งตัว พัฒนาระบบงาน
เรียนรู้ ลองผิดลองถูก
2. ปีที่ 6-8 กลยุทธ์ผลักดันนโยบายในรูป“กลไก”
(เช่น สปสช. สสส., พรพ., สปรส.)
หมายเหตุ งบประมาณปีละ 60 ล้านบาท บุคลากรประจำราว 30 คน

Mental Debate

“งาน”ของเราคืออะไรกันแน่?

สร้างความรู้?

วิจัยเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพจริง ๆ?

จัดกระบวนการวิชาการมุ่งเป้าเปลี่ยนแปลง?

“วิทยาศาสตร์สังคม” (Social science) ต่างจาก วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural science)

- **SS** ขึ้นกับเงื่อนไข“บริบท” ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประชากร ฯลฯ รวมถึง ยุคสมัย (กาลิโก)
- **SS** ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (วัดได้) + วิธีเชิงคุณภาพ + วิธีอื่นๆ
- **NS** สร้าง“กฎที่เป็นจริงเสมอ” **SS** ความรู้ใช้อธิบาย“กรณี” อดีต+ปัจจุบัน ภายใต้ “ชุดข้อสมมติ”
- **SS** ต้องการ “พาหะ” หากจะนำไปใช้กับอนาคต

2 กรณีศึกษา

1. กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

- ช่วงพัฒนา (2537-2543) เริ่มจาก Mental model สู่ร่างกฎหมาย อาศัยชุดโครงการวิจัยราว 15 เรื่อง เช่น Burden of disease, International models, Comparative study of 3 major programs, Tobacco & alcohol taxation

- องค์การมหาชน (2544)

- องค์การตามพระราชบัญญัติ (2544 – ปัจจุบัน)

2. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

- ช่วงพัฒนา (2537-2543) “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี” ทดลองดำเนินการพร้อมไปกับพัฒนาฐานความรู้ เครือข่าย ตัวอย่างผลงาน เช่น National education account, Practical mean-testing for poverty, Innovative IT application, Whole-school development model

- องค์การตามพระราชบัญญัติ (2561 – ปัจจุบัน)

“สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”

สามเหลี่ยมด้านไม่เท่า

People

*Virtue, Legitimacy,
Participation*

Strategic Management
(Policy Process)

Real Politics
Opportunity windows

Knowledge (Goal-based)

ความรู้ที่จำเป็น (ตัวอย่าง)

- ปัญหาต่อประเทศ (ขนาด ความรุนแรง จุดวิกฤติ หากไม่แก้ไขจะวิกฤตเพียงใด?)
- ประชาชนเดือดร้อนเพียงใด? กลุ่มใดบ้าง? อย่างไรบ้าง? แสดงความทุกข์ของชีวิตคน (ไม่ใช่เพียงตัวเลขสถิติ)
- นานาอารยประเทศเขาแก้ไขอย่างไร?
- แนวทางแก้ไขของประเทศไทยคืออะไร? ทรัพยากร? โครงสร้าง? ผู้มีส่วนได้-เสีย? จุดใดที่เป็นปัญหา? กระบวนเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่?
- แนวทาง-รูปแบบของแนวทางแก้ไขคืออะไร? ต่างจากสิ่งที่เป็นอยู่เดิมอย่างไรบ้าง? เพราะอะไร?
- Design ที่สัมพันธ์กับระบบที่มีอยู่เดิม?
- ปิดความสามารถ+เงื่อนไขสำคัญ หากแนวทางใหม่จะประสบผลสำเร็จคืออะไรบ้าง?
- Model การบริหารจัดการ Legal platform และทรัพยากรที่จำเป็น

1)ไม่จำเป็นต้องตอบหมดในคราวเดียว 2) Policy dialogue+process 3)ชุดโครงการวิจัย

สวรส.ในทศวรรษใหม่

- ทบทวนตัวเอง (จุดแข็งจุดอ่อนที่เป็นจริง ไม่ใช่ตามอุดมคติ)
- ทบทวนสถานการณ์ (โจทย์ประเทศคืออะไร ความคาดหวังของสังคมและผู้เกี่ยวข้อง? จุดที่สำคัญแต่เป็นช่องว่างให้สวรส.เลือกทำงานอยู่ที่ใดบ้าง?)
- กำหนด Strategic positioning, priority, deliverables
- สร้างความเข้มแข็งขององค์กรในส่วนที่ยังขาด

ตัวอย่างแนวโน้มสำคัญๆ

- โครงสร้างประชากร
- ภัยธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีแนวโน้มเกิดบ่อยขึ้นและรุนแรง
- โรคระบาดและโรคใหม่ๆ ทั้งชีวภาพหรืออชีวภาพ
- ความขัดแย้งระหว่างประเทศ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากร การเมือง
- Technological disruptions
- ความเหลื่อมล้ำในสังคมที่นับวันจะสูงขึ้นๆ
- ประชาชนขาดหลักประกันในสวัสดิภาพของชีวิต
- แผนพัฒนาประเทศ
- จุดแข็ง-จุดอ่อนของภาครัฐในการรับมือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงจับปล้นรุนแรง

ปัจจัยข้างต้นย่อมส่งผลต่อสุขภาวะ หลายเรื่องใหญ่มาก เกี่ยวข้ามกระทรวง
กระทรวงสาธารณสุขเองก็อาจไม่คุ้นเคย สวรส.จะมีบทบาทอย่างไร?

นักวิจัยจากสหวิทยาการ

- ประชากรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ นักเทคโนโลยี มนุษยวิทยา นิเทศ-วารสารศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ ฯลฯ
- พยาบาลศาสตร์ ระบาดวิทยา แพทยศาสตร์ เกษศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ ชีวสถิติ จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ฯลฯ
- บุคลากรปฏิบัติการ บุคลากรบริหาร ผู้ให้บริการ สมาชิก ชุมชน ฯลฯ

30 ปีที่ผ่านมาสหวิทยาการเป็นจริงเพียงใด?

MY 2 CENTS

- “ระบบสุขภาพที่พึงประสงค์” (ทศวรรษที่ 4)
- กระชับความร่วมมือกับองค์กรเครือข่าย อาจร่วมกันทำงานชิ้นใหญ่ๆ (ที่เกินกำลังหน่วยงานเดียว)
- “Health (wellness) Watch” programs (e.g. OECD, WEF, IMD, สสส., Epicenter)
- Proprietary innovations
- Strategy : Agenda-led vs Best-buy
- Knowledge management - KM
- HSR Capacity Building Network
- HPSR Alliance & others

HSR Training Series (1991)

Vol 1 : Promoting health systems research as a management tool

Vol 2 : Designing and conducting health systems research projects (Part 1 + Part 2)

Vol 3 : Strategies for involving universities and research institutes in health systems research

Vol 4 : Managing health systems research

Vol 5 : Training of trainers for health systems research

For Senior Researchers and Academic Staff

STRATEGIES FOR INVOLVING UNIVERSITIES

AND RESEARCH INSTITUTES IN

HEALTH SYSTEMS RESEARCH

Ann Brownlee
Lilia Duran Gonzales
Indra Pathmanathan

Health Systems Research Training Series

Volume 3

Happy Maturity

